

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Martin Visser

De eurocrisis. Onthullend verslag van politiek falen

Business Contact | 2012 | 288 pp. | € 19,95 | ISBN 9789047005926

Overzichtelijk en spannend verslag van de eurocrisis

door *Evert Jan Slootweg*

De auteur is wetenschappelijk medewerker van het Wetenschappelijk Instituut voor het CDA.

Een van mijn favoriete jeugdboeken uit mijn middelbareschooltijd is *Rip Van Winkle*, in 1819 geschreven door Washington Irving. Voor wie het niet kent: Rip is een boer die op een zeker moment de heuvels in de buurt van New York in loopt om van het gezeur van zijn vrouw af te zijn. Hij valt in slaap en wordt twintig jaar later wakker. De Verenigde Staten zijn dan geen kolonie meer, maar een onafhankelijk land. Voor Rip is de wereld totaal veranderd. Hij voelt zich in eerste instantie totaal vervreemd.

Het boek *De eurocrisis* van Martin Visser maakt duidelijk dat het nu geen twintig jaar meer hoeft te duren om het gevoel van totale vervreemding mee te maken. Vissers boek eindigt in januari 2012, maar intussen sudert de eurocrisis voort; de auteur zou van de periode januari 2012 tot en met mei 2013

een even boeiend verslag kunnen maken. Zo is niets van wat zich heeft afgespeeld rond Cyprus in dit boek terug te vinden; gelukkig heeft Visser ons reeds een vervolg in het vooruitzicht gesteld.

Martin Visser is journalist voor *Het Financieele Dagblad* en sinds 2008 correspondent in Brussel. In de epiloog beschrijft hij dat hij in eerste instantie het gevoel had dat zijn correspondentie daar een verbanning naar de Europese woestijn betekende. Immers, niet de financiële aspecten bepalen in 2008 de agenda van Brussel, maar vraagstukken over het klimaat, en juist dat thema was bij een collega ondergebracht. Maar toen viel Lehman Brothers... Een bankencrisis was geboren en die mondde langzaam maar zeker uit in een landencrisis en vervolgens in een eurocrisis. Vissers portefeuille werd daarmee relevanter dan deze sinds de invoering van de euro ooit was geweest.

* * *

Het boek is opgebouwd als een chronologisch verslag van de gebeurtenissen vanaf

oktober 2009 tot januari 2012: van de ontluikende crisis die ontstond in de bakermat van onze Europese beschaving, Athene, tot aan het optuigen van de ECB-bazooka, een groot noodfonds om banken mee te kunnen redden. Het chronologische verslag wordt afgewisseld met thematische hoofdstukken over de veranderende houding van Duitsland tegenover de EU, de strijd binnen de leiding van de ECB, de rol van Jan Kees de Jager en de weeffouten van de Europese Monetaire Unie. De thematische hoofdstukken verdiepen het boek, waardoor het niveau van een journalis-

.....
.....
.....
*De thematische hoofdstukken
verdiepen het boek, waardoor
het niveau van een journalistiek
verslag wordt overstegen*
.....
.....

tiek verslag wordt overstegen.

Toch moet het boek vooral met die pretentie worden gelezen: een journalistieke weergave die het dagelijks geploeter van Europese politici en monetaire autoriteiten verslaat. De sceptische toon waarmee het geharrewar wordt beschreven, past daarbij. Genadeloos worden koersveranderingen van de politici bij diverse vraagstukken opgetekend. Beschrijvingen van onhoorbare persconferenties op winderige pleinen voeden daarbij alleen maar het gevoel van politiek amateurisme.

Het gevolg is wel dat de lezer meewarig het gestuntel gadeslaat, maar dat er geen beroep wordt gedaan op zijn invoelingsvermogen. Lezers krijgen geen gelegenheid zich te identificeren met de hoofdrolspelers. De meeste karakters, of het nu gaat om Merkel, Sarkozy, Trichet of Jan Kees de Jager, blijven personen op afstand, waardoor de lezer

niet echt deelgenoot wordt gemaakt van de worstelingen die zij doormaken. In die zin is Vissers boek oppervlakkiger dan andere 'crisisboeken', zoals *De prooi* van Jeroen Smit over ABN AMRO of *Let's make things better* van Marcel Metze over Philips. Een reden daarvoor is vermoedelijk dat, anders dan de zojuist genoemde auteurs, Visser met de meeste hoofdrolspelers geen langdurige interviews heeft gehouden.

De eurocrisis maakt helder dat van de Europese liefde, aanwezig bij mensen als Kohl en Mitterrand, bij de huidige generatie politici weinig meer over is. Gehandeld wordt er voornamelijk pas als niet handelen meer schade toebrengt aan de eigen politieke situatie. Visser noteert heel scherp welke methode, al vanaf de eerste Europese top, leidend is geworden voor de politici bij het bestrijden van de eurocrisis: 'Als de nood echt aan de man is, komt men met fondsen over de brug, maar als de tijd niet dringt, probeert men de markten via *management by speech* tot bedaren te brengen' (p. 31).

Voor Visser zijn de markten en de reacties van beleggers een belangrijk perspectief. Min of meer impliciet veronderstelt hij dat markten en beleggers rationeel reageren. Politici falen wanneer ze niet voldoende doen om marktactoren tevreden te stellen. Zo is het Duitse voorstel om pensioenfondsen en verzekeraars mee te laten betalen aan een permanent noodfonds volgens Visser een onverstandige maatregel, omdat daarmee paniek bij beleggers ontstaat. Datzelfde geldt in beschouwingen over de omvang van noodfondsen, die volgens hem vaak te klein zijn, en aankopen door de ECB.

Wat Visser treffend beschrijft, is dat langzaam de rol van de ECB, die beperkt was tot voornamelijk het bestrijden van inflatie,

steeds actiever wordt door opkoopmaatregelen. Dat is een rol die met name de Duitsers onwenselijk vinden. Dit is een belangrijk punt voor de toekomst. Wanneer van de ECB een meer interveniërende rol wordt gevraagd, zal de wens om politieke sturing toenemen. Politici die vanuit electorale overwegingen liever geen orde op zaken stellen, zullen een beroep gaan doen op de ECB om via aankopen uit Frankfurt de rente op de eigen staatsobligaties bewust laag te houden. We weten niet hoe lang de crisissfeer in Europa zal aanhouden, maar gezien de omvang van de staatsschulden van Zuid-Europese landen kan dit verlangen nog wel eens langer aanhouden dan ons lief is.

Zoals landen en politici tot discipline gemaand moeten worden, mag dat mijns inziens ook worden verlangd van beleggers. Al eerder zijn in Mexico en Argentinië schulden afgewaardeerd. Er is dus geen enkele goede reden om als belegger onbekommerd schuld papier te kopen van landen die minder goed bestuurd werden binnen de EU. Institutionele beleggers hadden ook eerder een hogere rente kunnen verlangen van bijvoorbeeld Griekenland. Dat van hen een bijdrage verlangd mag worden om Griekenland er weer bovenop te helpen, is mijns inziens dan ook niet onredelijk. Te gemakkelijk wordt bovendien de houding van Duitsland, Nederland en Finland verklaard uit angst voor het electoraat en een gebrek aan solidariteit. Het aspect van *moral hazard* moet echter zeker betrokken worden bij het verklaren van deze houding. De oplossing van dit vraagstuk is essentieel voor de toekomst van de EU.

* * *

Interessant – niet in het minst in partijpolitieke zin – zijn de passages die gaan over

de Nederlandse politici, met CDA-minister Jan Kees de Jager in een hoofdrol. Allereerst blijkt het belang van goede en korte lijnen met de Duitse bondskanselier. Vanaf het begin wilde Nederland bij de oplossing van de eurocrisis het IMF betrekken, maar veel Europese landen hebben er weerzin tegen om deze ‘bemoeials’ uit Washington erbij te halen. Het wordt een erezaak gevonden om als EU-landen zelf het Griekse probleem op te lossen. Nederland staat lange tijd alleen, maar uiteindelijk weet Jan Peter Balkenende Merkel te overtuigen van het nut van het IMF. Ten slotte krijgt het IMF een rol, en in het noodpakket voor Griekenland betaalt het mee. Het lijkt erop dat de bijdrage van het IMF, zowel technisch en financieel als ook door zijn betrokkenheid in de rapportages, de hulpcriteria minder politiek en effectiever hebben gemaakt.

Ook de relatie tussen De Jager en Schäuble blijkt, wanneer het gaat om de bijdrage van banken aan de steunpakketten, effectief. In eerste instantie was ook hier sprake van verzet, maar ten slotte werd toch een

*Nu het CDA niet langer
meeregeert, is het de politieke
vraag wat de Europese partners
zijn van het huidige kabinet*

aanmerkelijk deel door de bancaire sector bijgedragen. Naast de Frans-Duitse as spreekt Berlijn-Den Haag ook een woordje mee.

Nu het CDA niet langer meeregeert, is het de politieke vraag wat de Europese partners zijn van het huidige kabinet. De relatie tussen Rutte en Cameron schijnt goed te zijn,

maar de rol van Engeland is eerder die van een stoorzender dan van een steunpilaar. En als we Plasterks commentaar direct na de presidentsverkiezingen in Frankrijk mogen geloven, was het bijzonder gelukkig dat de socialist Hollande tot president was gekozen. Ik ben benieuwd of Jeroen Dijsselbloem dat, zeker na het Franse voorstel voor een permanente voorzitter van de eurogroep, met hem eens is.

Voor de christendemocratie is de les dat bij Europese besluitvorming in de communicatie niet louter ingezet kan worden op het kortetermijnbelang van de belastingbetaler. Daarmee kom je te snel in discussies als 'geen cent meer naar...', maar dat is een houding die niet in het DNA van christendemocraten zit. Voor wie niet werkelijk uit de EU wil stappen is dat bovendien een verlies-

strategie. Communiceren over hoe de weeffouten in de EMU moeten worden hersteld en dus hoe Europa op de lange termijn weer een gezonde en sterke economie krijgt, *past* niet alleen beter, maar *is* ook beter. Dat geeft ook meer ruimte om in ruil daarvoor de huid van Nederland op korte termijn duur te verkopen.

* * *

Martin Visser is erin geslaagd een overzichtelijk en tevens amusant verslag te schrijven van de eurocrisis. Het is een spannend verhaal geworden over worstelende politici die geregeld werden ingehaald door de werkelijkheid van alledag. Hopelijk lost hij zijn belofte om een vervolg te schrijven spoedig in, en slaagt hij er in dat nieuwe boek in de dilemma's van de politici met wat meer empathie inzichtelijk te maken.